తెగిన సాలెగూడు

భూషణం అవూరికి తను భూషణాన్ననుకుంటాడు. కాని వూళ్ళోని చాలామంది అతనావూరికి భోషాణం అంటారు.

భూషణంతాత ఏముహూర్తాన వడ్డీవ్యాపారం ప్రారంభించాడోగాని, అనాటినుండి నేటిదాకా ఆ ఊళ్ళోని చాలా సంసారాలు ఆ భూషణం భోషాణంలో యిరుక్కుపోయాయి. అస్తుల్ని భూషణం పరంచేసిన వాళ్ళంతా, భూషణానికి డబ్బు విలువ తెలుసునని ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించడంతో – భూషణం ఆ ప్రాంతం కోపరేటివ్ రూరల్ బ్యాంకికి ప్రెసిడెంటుగా ఎన్నికయ్యాడు.

కోపరేటివ్ రూరల్ బ్యాంకు ధ్యేయం చౌకవడ్డీకి గ్రామాలలోని రైతాంగానికి అప్పులందేలా చూడడమే అయినా; డైరెక్టర్లకి విదపవలసింది విదిపి కీలుబొమ్మల్నిచేసి, తనకి అనువుగా బ్యాంకిని మలుచుకున్నాడు భూషణం. ఎట్లా అయితేనేం, అటు ప్రభుత్వం డబ్బుకి, యిటు ప్రజలడబ్బుకి వారసుడై వెలుగుతున్నాడు.

రోజూ మాదిరే, భూషణం 'రాజువెడలె రవితేజము లలర' అన్నట్టు పొందూరు ఖద్దరుపంచి, లాల్చీ ధరించి, వేళ్ళ వుంగరాలు సవరించుకుంటూ, చేత వార్తాపత్రిక పట్టుకుని వీధరుగుమీదకొచ్చి కవాచీబల్లమీద ఆసీనుడయ్యాడు. పేజీలు తిప్పుతూ అక్కడక్కడున్న బొమ్మల్ని చూస్తున్నాడు.

ఇంతలో వున్నట్టుండి, పంతులూ? అని పిలిచాడు.

లోపల హాల్లో చాపమీద కూర్చుని, డస్కు బల్ల మీదికి వంగి, ఏదో రాసుకుంటున్న పంతులు "చిత్తం వస్తున్నా"! అంటూ కలం చెవిలో పెట్టుకుని, గోచీబిగించుకొని భూషణం ముందు వాలాడు.

పంతులు దాదాపు పాతికేళ్ళ క్రితంనుంచి భూషణం దగ్గర చిత్రగుప్తుడు. అప్పట్లో భూషణమే తన సొంతసొమ్ము జీతంగా యిచ్చాడు పంతులుకి. కాని బ్యాంకు పుట్టిన తరవాత, బ్యాంకు – పంతులుకి జీతం యిస్తోంది. పంతులు భూషణం పనే చేస్తున్నాడు.

"ఏం చేస్తున్నావు పంతులూ?" భూషణం అడిగాడు.

"రేపటి బ్యాంకు మీటింగుకి డైరెక్టర్లకి నోటీసులు తయారుచేస్తున్నాను. ఈవేళనేనా అందజేసి సంతకాలు తీసుకోవాలిగా మరి."

"బ్యాంకుపని బాంకులో చెయ్యక యింటిదగ్గర ఎందుకు చేస్తావయ్యా నువ్వు?"

"ఇంట్లో బ్యాంకు వీధిలోబ్యాంకు తమదేగా, ఎక్కడ చేస్తే ఏంపోయింది లెద్దురూ" అన్నాడు పంతులుముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ.

"నీ తస్సాదియ్యా! నువ్వూ మాంచి మాటకారివై పోయావ్,"

"అంతా తమచలవే."

"అది సరేలేగాని, మన డైరెక్టర్లతాలూకు లోన్ దరఖాస్తులన్నీ తీసి పైనపెట్టు. వాటడుగున మనవి – అంటె మన సొంతజనానివి పెట్టు. మిగిలిన తలమాసిన అలగా జనానివన్నీ తొక్కిపారెయ్. మనవాళ్ళ దరఖాస్తులు అయిపోవడంతోటే యింక బ్యాంకు డబ్బులేదు, వచ్చే మీటింగులో మిగిలినవి చూద్దాం అంటాను నేను. మీటింగు క్లోజు. మన డైరెక్టర్లూ మాట్లాడరు."

"యింకెందుకు మాట్లాడతారు, వాళ్ళప్పులు శాంక్షన్ అయ్యాయిగా."

"బాగా చెప్పావ్, పోయి నీపని చూసుకో."

లోపలికి పోబోయిన పంతులు చటుక్కున ఆగి, "అయ్యా సత్తెయ్యకాపు మనింటివైపే వస్తున్నాడు, ఏమిటంటారు సంగతి" అంటూ కళ్ళజోడుని ముక్కుమీదికి దించి అల్లంతదూరంలో వున్న సత్తెయ్యని పరకాయించాడు.

"యే సత్తెయ్యా?"

"ఇంకే సత్తెయ్య? యింకే సత్తెయ్యో అయితే చెప్పకోడం దేనికి. మన సత్తెయ్యే. మీమీద బ్యాంకు ప్రెసిడెంటుకి పోటీ చేయబోయి మానేసిన సత్తెయ్య."

ఎన్నడూ తనపొలం, రాజవీధి, తన యిల్లు తప్ప మరో దారి తొక్కెరగని సత్తెయ్య మారుమూలగా, విడిగావున్న తన యింటికి వస్తున్నాడంటే ఎందుకోనని కాస్త ఆతృత వ్యక్తపరిచాడు భూషణం. ఎందుకొస్తున్నాడు చెప్మా! యిటు అని కాస్త సర్దుకుని కూర్చున్నాడు.

"అలా యిదైపోకండి. బహుశా మన సొలిగూడుమీద వాలడానికేనేమో! బెదరగొట్టెయ్యకండి యిటు వస్తున్నాడు నే లోపలికెడితా" అని పంతులు జారుకున్నాడు.

లోపలికెళ్ళి అక్కౌంటుపుస్తకం తిరగేస్తూ చెవుర్ని అరుగుమీదికి వదిలిపెట్టాడు.

భూషణం పేపరు ముఖానికి అడ్డుపెట్టుకుని, కళ్ళురోడ్డు మీదికి బీటు వేశాడు.

సత్తెయ్య భూషణం యింటిని సమీపించి, అరుగువార నిలబడి, "యింటిదగ్గరే వున్నావా? యీపాటికి బ్యాంకుకి వెళ్ళిపోతావేమో, దొరుకుతావో దొరకవో అనుకుంటూ వచ్చాను" అన్నాడు సత్తెయ్య.

"యిప్పుడే బయలుదేరుదా మనుకుంటున్నాను. నువ్వూ వచ్చావు! పైకిరా, ఏమిటిలా దారితప్పి వచ్చావు."

"మరేం లేదయ్యా! మా అమ్మాయికి పెళ్ళి కుదిరింది."

"సంబంధం ఏవూరిది?"

"పట్నందిలే. నీతో కాస్త మాట్లాడాల్సిన పనుండి వచ్చాను."

"అంతేనా. యింకా పెళ్ళికి పిలవడాని కొచ్చావేమో అనుకున్నాను."

"మాట్లాడటం అయ్యాక అదీ అనుకో. వీధిలో ఏం మాటాడతాంగాని లోపలికి పద."

"లోపల పంతులున్నాడు. వాడి చెవినపడితే టముకేసినట్టే యిక్కడే మాట్లాడటం మంచిది. ఎవరూ లేరుగా. పరవాలేదు చెప్పు."

"మరేంలేదయ్యా, పెళ్ళింక వారంరోజులుంది. కాస్త డబ్బవసరం. కొంత నాదగ్గరే వుందనుకో. మిగిలింది..."

"నాదగ్గర ప్రస్తుతం ఏమీలేదయ్యా?"

"నీదగ్గర దక్కర్లేదులే, మన బ్యాంకు మీటింగు రేపేనని తెలిసింది. దరఖాస్తు యిచ్చి, అప్పుతప్పకుండా మంజూరయ్యేలా చూడమని, చెప్పిపోదామని వచ్చాను."

"నువ్వువట్టి సత్తెకాలపు వాడివయ్యా సత్తెయ్యా. కోపరేటివ్ బ్యాంకులో అప్పు మీ అమ్మాయ పెళ్ళికడిగితే మీ మనవడి బారసాలనాటికి వస్తుంది, ఆరు మాసాలక్రితం సాంక్షన్ అయినవాళ్ళకి యిప్పటికింకా దిక్కూ దివాణం లేదు. నామాట విని పెళ్ళికి బ్యాంకుమీద ఆశపెట్టుకోకు" అని సత్తెయ్య ఆశని తుంచేసాడు భూషణం.

"పోనీ యింకో దారేమిటో నువ్వే చెప్పాలి భూషణం. లేకపోతే పెళ్ళి జరగటం కష్టం." అన్నాడు సత్తెయ్య దిగాలుపడి.

"నేనుమాత్రం యేం చెప్పగలను చెప్పు? నాదగ్గరా డబ్బులేదుమరి."

"సముద్రంలో నీరులేదంటే ఎవరేనా నమ్మొచ్చుగాని నీదగ్గర డబ్బు లేదంటె ఎవరు నమ్ముతారు చెప్పు. నువ్వు తలుచుకుంటే ఎలాగైనా పుట్టించగలవు మరోమాట. నా సంగతి నీకూ తెలుసు. ఊరందరికీ తెలుసు నేనెవ్వరిదగ్గరా నేపుట్టే బుద్దెరిగాక రూపాయి అప్పుచేసి ఎరగను. ఆఖరికి గిద్దెడు విత్తనాలకి గాని, ఓ నాగలికిగాని ఎవరినీ దేహీ అనలేదు. వళ్ళువంచి పనిచేసి, నా రెండెకరాలలోనే పరువుగా బతుకుతున్న మనిషిని, ఎంతో గుట్టుగా తరతరాలుగా వస్తూన్న పరువుని కాపాడుకుంటూ రోజులు దొర్లిస్తున్నాను. మాటంటె మాటే. రెండో కంటివాడికి తెలియనివ్వకుండ నీబాకీ పువ్వుల్లోపెట్టి అప్పజెపుతాను" అని ప్రాధేయపడ్డాడు సత్తెయ్య.

సత్తెయ్య సంగతి భూషణానికి బాగా తెలుసు. అతని నిజాయితీని చూసే క్రితం బాంకు ఎలక్షన్లో సత్తెయ్యని బ్యాంకు ప్రెసిడెంటు చెయ్యాలని ఊళ్ళోని కుర్రకారు ఊగారు. కాని సత్తెయ్యే – రాజకీయాల్లోకి దిగడానికి నిజాయితీ చాలుగాని, ఎలక్షన్లలో నెగ్గడానికి నిజాయితీ ఒకటే చాలదు. డబ్బు కూడా కావాలి. అందుకు తన స్తోమత చాలదు – అని ముందుకు రాలేదని తను విన్నాడు. సత్తెయ్యకున్న ఆ రెండెకరాలు లేకుండా చేస్తే సత్తెయ్య తనకెన్నటికి పోటీకాలేడు. ఊళ్ళోని పంచాయతిబోర్డు ప్రెసిడెంటు, మునసబు యిప్పటికే తన గుప్పెట్లో చిక్కుకుని మింగలేక కక్కలేక చస్తున్నారు. వూరు మొత్తంమీద తనదగ్గర అప్పు చేయనివాడు, వానకి తడవని వాడు లేడు. సత్తెయ్య ఒక్కడే యిన్నాళ్ళూ తప్పించుకున్నాడు. యీవేళతో ఆ అనవాయితి పూర్తవుతుంది. జాగ్రత్తగా యిరికించి తనకి వూరు మొత్తంమీద ఎదురులేకుండా చేసుకోవాలి అనుకున్నాడు భూషణం. అలా వలలల్లుకుంటూ మౌనంగా వుండిపోయాడు భూషణం.

3506 శ్రీకాకుళం

"ఏమిటి నీ అనుమానం భూషణం? మొగమాటపడక చెప్పు" అన్నాడు సత్తెయ్య.

"అబ్బే ఏం లేదయ్యా, నా దగ్గరైతే డబ్బులేదుగాని, మా పట్నంచెల్లెలు శాంతమ్మలేదూ - ఆవిడ భర్త పోయినప్పటి నుంచి ఏదో కాస్త డబ్బుంటే వడ్డీకి తిప్పుకుంటోందిలే. మొన్ననే పంతులువెడితే కొంతడబ్బు పంపించింది. ఏ పద్ధతిలో యిమ్మందో పంతుల్ని అడిగివస్తానుండు" అని లేచాడు భూషణం.

"కనుక్కుని యెలాగైనా పని జరిగేలా చూడు రెండు మూడునెలల్లో మళ్ళీ యిస్తాను. వెళ్లుబాబు" అన్నాడు సత్తెయ్య ఆత్రంగా.

భూషణం లోపలికెళ్ళి, పంతులుతో ఏదో చెవులు కొరికాడు.

"అబ్బ! మీ తెలివి అమోఘమండి" అన్నట్టు పంతులు ముఖం చాటంత చేసాడు.

యిద్దరూ బయటకువస్తూ, భూషణం, సత్తెయ్యకు వినబడేటట్టు "అంతవడ్డీ అయితే ఎలాగయ్యా? అందులోను మన సత్తెయ్యబోటివాడికి అంతవడ్డే! యెలాకట్టం చెప్పు" అన్నాడు పంతులుతో.

"మరి చెల్లెమ్మగారు చెప్పినమాట అది" - అన్నాడు పంతులు నిమిత్తమాత్రుడిలా.

"అసలు విషయమేమిటయ్యా" అన్నాడు సత్తెయ్య.

"యేం లేదయ్యా! డబ్బయితే వుందిగాని, నీకు పని జరగదు."

"యేం?"

"యేం ఏమిటి? అంత దారుణవడ్డీ యెవడిస్తాడయ్యా! దాని ఆశగాని."

"ఎంతట?"

"నూటికి నెలకి అయిదు రూపాయలట."

"అయిదు రూపాయలా? - ఎక్కువే అనుకో. అయినా మనకి అవుసరం అయినప్పుడు తప్పదుగా. సరే అలాగే యిద్దాం మళ్ళీ రెండు మూడు నెలల్లో తీర్చేద్దాంలే. ఏదోరకంగా."

"యింత ఎక్కువ వడ్డీమీద నీలాంటివాడికి..."

"పరవాలేదులే భూషణం. ఏంచేస్తాం? అవుసరంగదా."

"మరి పళ్ళసంగతో" అన్నాడు పంతులు నసుగుతూ.

"అవును. ఆ సంగతే మరచిపోయాను. యీ పెళ్ళిళ్ళు మామిడిపళ్ళ రోజుల్లో రావడం మరీ దారుణం అనుకో సత్తెయ్యా" అన్నాడు భూషణం.

"పళ్ళేమిటి?" అన్నాడు సత్తెయ్య అయోమయంగా.

"మరేమీలేదయ్యా, ఈ మామిడిపళ్ళకాలంలో అప్పు తీసుకున్నవాళ్ళు రూపాయికి ఓ మామిడిపండు చొప్పున నేమానుగా యివ్వాలని కండిషను పెట్టిందట మా చెల్లెలు. చవ ఆడవాళ్ళదగ్గర అప్పంటె యిదే యిబ్బందనుకో."

సత్తెయ్య కాస్త తటపటాయించాడు. నూటికి అయిదు రూపాయలవడ్డీ, వంద మామిడిపండ్లు కనీసం పదిహేను రూపాయలు - మొత్తం నూటికి యిరవై రూపాయలవడ్డీ అని అతను లెక్కించుకునేసరికి అతనికి భయం వేసింది

అయినా అవసరం. వత్తిడి. వున్న వ్యవధి తలుచుకునేసరికి ఏది ఎంతైనా తప్పదని నిర్ణయించుకున్నాడు.

"సరేలే భూషణం. అలాగే యిద్దాం పెళ్ళి ఆగిపోతే పరువేపోతుంది. పరువు ముఖ్యంగాని డబ్బు ముఖ్యంకాదుగా ఫరవాలేదులే," అన్నాడు సత్తెయ్య.

"యింతకీ నీకెంతవసరం?"

"అవుసరానికి అంతేముందిలే. ఆడపిల్ల పెళ్ళంటే ఎంతేన అవుసరం వుంటుంది. కాని యీ వడ్డీమీద, రెండువేలైతే చాలులే. ఏదో సరిపెట్టేస్తాను - పంతులూ యీ అప్పుసంగతి మన ముగ్గురికితప్ప నాలుగోవాడికి తెలియడానికి వీల్లేదు. ఎక్కడేనా నోరు జారావా? జాగ్రత్త!"

"రామరామ. నేనెందుకు చెబుతాను? - మరి రాతకోతల సంగతి...."

"అనుకున్నది అనుకున్నట్టు రాసెయ్. అబద్ధపు రాతలు రాస్తేమాత్రం నే సంతకం పెట్టేవాడినికాదు. చూడు భూషణం! నేనాడి తప్పేవాడిని కాదని నీకు తెలుసు. వాళ్ళకీ వీళ్ళకి సాక్షిసంతకాలని యీ కాగితం చూపించకు," అని అటు పంతులుకి, యిటు భూషణానికి కూడా ఖచ్చితంగా చెప్పాడు సత్తెయ్య.

దాంతో భూషణం "యివన్నీ ఎందుకయ్యా రాతలూ వద్దూ కోతలూవద్దు అనుకున్న ప్రకారం వడ్డీ అసలు, పళ్ళు రెండు నెలల్లో వప్పచెప్పెయ్. మా శాంతమ్మకి పంపించేస్తాను. పంతులూ, సత్తెయ్యకి డబ్బిచ్చిపంపించు" అని విషయాన్ని సాగతీయకుండా తేల్చేసాడు.

సత్తెయ్య డబ్బు తీసుకునేందుకు పంతులుతోపాటు లోపలికెళ్ళాడు. యింత కాలానికి సత్తెయ్యకూడా తన గుప్పెట్లో చిక్కినందుకు కొండెక్కి పిండి కొట్టినంత ఆనందంగా వుంది భూషణానికి. యింత వడ్డీమీద ఈ బాకీ తీర్చడం వాడి తరం కాదనుకున్నాడు. నిజాయితీకి నిక్కచ్చికి కట్టుబడి ఆ రెండెకరాలు తన పరం చేసి ఘనంగా బతికే సత్తెయ్య - బికారి సత్తెయ్య కావటం ఖాయం అనుకున్నాడు భూషణం. తనమీదకే పోటీ నిలబడడానికి సిద్ధమైన సత్తెయ్య యీ రెండెకరాలు పోయాక, ఏమాత్రం అసలా విషయం గురించి ఆలోచించగలడో చూడాలి అనుకున్నాడు భూషణం. మొత్తానికి సత్తెయ్య పూర్తిగా తన గుప్పెట్లో యిరుక్కున్నట్టే - తృప్తిపడ్డాడు భూషణం.

సత్తెయ్య రెండువేల రూపాయలు తీసుకొని వెళ్ళిపోయాడు.

"పత్రం పాడూ లేకుండా యింత సొమ్ము జారవిడుచుకోవడం".... అని పంతులు గొణిగాడు.

"పత్రంలో యీ వడ్డీ, పళ్ళ సంగతి ఉదహరిస్తే చెల్లుతుందా? వెధవ కప్ప మెదడూ నువ్వూను. పోనీ, యిచ్చిన దానికంటె ఎక్కువకు పత్రం రాయిస్తే అతగాడు సంతకం పెడతాడా? అతను మాటంటె మాటె. వాళ్ళవంశమే అంత. లేనిపోని అనుమానాలు రేపి నామనసు పాడుచెయ్యకు పోయి పనిచూచుకో." అని గుండె దిట్టపరుచుకున్నాడు భూషణం.

"మొత్తానికి కాళ్ళకి జిగురురాసి మరీ బంధించారు చిలకని పంజరంలో, తెలివంటే

మీది! యింక భూషణంగారి భోషాణానికి సత్తెయ్య రెండకరాలు సమర్పయామి" అన్నాడు పంతులు –

"పోనీలేగానీ తప్పేడు మంత్రాలు చదవకు. బెడిసి కొట్టగలవ్."

"మంత్రాలలో తప్పా! నేనా! ఉగ్గుపాలతో వచ్చిన విద్యకదండీ, వస్తా!" అని లోపలికి పోయాడు పంతులు.

☆ ☆ ☆

సత్తెయ్య కూతురు పెళ్ళి ఘనంగా జరిగిపోయింది. అమ్మాయి అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోయింది. రెండు మాసాలు చిటికలో గడిచిపోయాయి. సత్తెయ్యకి, వట్టి నమ్మకం ఆధారంగా యిచ్చిన బాకీ మూలాన రెండు నెలలు రెండు యుగాలుగా గడిచాయి భూషణానికి.

భూషణం దగ్గరనుంచి సత్తెయ్యకి కబురొచ్చింది. సత్తెయ్య ఓనాటి పొద్దున్నే వచ్చాడు భూషణం యింటికి.

"మా శాంతమ్మ కబురంపింది. అసలు అందకపోతే కనీసం పళ్ళో, వడ్డీయేనా అందజేస్తే అవిడకి పంపించేస్తాను, అసలు మరో రెండునెలలు అలశ్యమైనా, తరువాత వడ్డీతోనే పంపించొచ్చు" – ఎంతో బుజ్జగింపుగా చెప్పాడు భూషణం.

"ఊళ్ళో పళ్ళు అయిపోయాయి. పట్నం వెళ్ళి తేవాలి. త్వరలోనే పంపిచేద్దాం" – అన్నాడు సత్తెయ్య ముక్తసరిగ.

"సరే త్వరగా చూడు."

"అలాగే" అని వచ్చేశాడు సత్తెయ్య.

రెండువేల పళ్ళు ఒకసారి యేం చేసుకుంటుంది శాంతమ్మ మాత్రం. అమ్మకొని సొమ్ము చేసుకోడమేగా. పళ్ళు దొరకకపోతే ఏదో ధర ప్రకారం సొమ్ము ముట్ట చెప్పొచ్చు – అనుకున్నాడు సత్తెయ్య.

మర్నాడు సత్తెయ్య పట్నాని కెళ్ళాడు. మామిడిపళ్ల టోకుకొట్ల దగ్గరకెళ్ళి చూసేసరికిపళ్ళు అంతమంచివి లేవు. పళ్ళు తగ్గుముఖం పట్టాయి. ఉన్నవాటిలోనే మంచివి ఓ వందపండ్లు కొని శాంతమ్మ యింటికి పట్టుకెళ్ళాడు సత్తెయ్య.

శాంతమ్మకి సత్తెయ్య కొత్తమనిషి కాకపోవడంతో తన పుట్టింటి గ్రామంవాడు కావడంతో ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆహ్వానించింది. పలకరించింది.

పళ్ళబుట్ట – లోపల పెట్టించి, "అలశ్యమైపోయింది. అన్ని పళ్ళూ ఒకేసారి తెస్తే పాడైపోతాయనీ, పైగా మంచి పళ్ళు లేకపోవడంచేతా, ఒక వంద పళ్ళు మాత్రమే తెచ్చాను. మిగిలినవాటికి ధర ప్రకారం చూసుకుందాం" – అన్నాడు సత్తెయ్య వినయంగా.

శాంతమ్మ కేమీ అర్థంకాలేదు ఏమిటి – బాబాయ్ నువ్వనేది? పళ్ళేమిటీ? ధర కట్టుకోవడమేమిటీ? – అంది ఆశ్చర్యంగా.

సత్తెయ్యకి శాంతమ్మ అప్పు యివ్వలేదన్న విషయం స్పష్టంగా అర్థమైంది. భూషణం తన మంచితనం చెరుపు కోకుండా చెల్లెల్ని అడ్డుపెట్టుకున్నాడని సత్తెయ్య

గ్రహించాడు అయినా విషయాన్ని అక్కడితో ఆపకుండా విపులంగా తేల్చుకునేందుకు – "అదేనమ్మా! మీరిచ్చిన అప్పుకి రూపాయికి ఓ మామిడిపండు చొప్పున కావాలన్నారట మీరు" – అన్నాడు సత్తెయ్య.

"భలేవాడివే బాబాయ్! నేను యింకొకళ్ళకి అప్పు యివ్వడమా? అయ్యోరాత! అంత అదృష్టం కూడానా? మొన్నీమధ్య నాకే డబ్బవసరం వచ్చి అన్నయ్యకి కబురంపితే, ఎవరిదగ్గరో వెయ్యి రూపాయలు తీసుకొని పంపించాడు. నూటికి అయిదు రూపాయలు వడ్డీ అటు పైగా రూపాయికి ఓ మామిడిపండు నేమానట. యిదెక్కడిది దారుణం బాబాయ్. ఈ పట్టణంలోనూ అప్పులు యిస్తారుగాని – కావలిస్తే వడ్డీ ఎక్కువడుగుతారుగాని యిలా పళ్ళు నేమానడగడం లేదు. అది మీ వూరులాంటి పల్లెటూళ్ళకే చెల్లిందేమో. మామిడి పళ్ళంటే ఏమైనా రేగిపళ్ళో, చింతగింజలో అనుకుంటారేమో, మీ వూరివాళ్ళు "... అంది శాంతమ్మ కాస్త ఆవేశంగా.

సత్తెయ్య ఆమె మాటలకి నవ్వుకున్నాడు – "అలాంటప్పుడు మరెక్కడేనా తీసుకోపోయావా? అన్నయ్య ద్వారా మానేసి" – అన్నాడు సత్తెయ్య.

"నేను మీవూళ్ళో పుట్టి పెరిగినదాన్నేగా బాబాయ్! నాకు చదువా చట్టుబండలా. ఆయన పోయిననాటినుంచీ ఈ గడప దాటెరగను, స్వంతయిల్లు వదల్లేక, పిల్లల చదువులకోసం ఇక్కడే పడుంటున్నాను. మగదిక్కు లేకపోవడంతో, యీ పట్టణంలో అప్పుకెడితే నా తెలియని తనాన్ని చూసి ఎంతిచ్చి ఎంతకు రాయించుకుంటారో ఏమో ఎందుకులెమ్మని అన్నయ్యకి కబురంపాను. తోడబుట్టిన వాడంటూ ఒకడున్నాడు కదా అని – ఎలాగో అలా మాట దక్కించాడు పాపం!" – అంటూ సొద విడేసింది శాంతమ్మ.

"అంతేలే అమ్మా! అవుసరం అలాంటిది. ఏంచేస్తాం. మరి నేవస్తానమ్మ. యీ పళ్ళు పిల్లలికి వుంచు" – అని బైలుదేరాడు సత్తెయ్య.

"అదేంటి బాబాయ్ యిన్ని పళ్ళు నాకెందుకులే. నీకు మాత్రం వూరికే వస్తాయా యేమిటి? తీసుకెళ్ళు, మీ పిల్లలూ తింటారు" – అని పది పళ్ళకంటె శాంతమ్మ తీసుకోలేదు.

మిగిలినపళ్ళు తీసుకుని సత్తెయ్య బజారుకు వచ్చేసి, కాస్త తక్కువ ధరకి ఆ పళ్ళు యిచ్చేసి యింటిముఖం పట్టాడు. తన దగ్గర భూషణం అబద్ధమాడినా అతనికంత బాధ అనిపించలేదు సత్తెయ్యకి. స్వంత చెల్లెల్ని కూడ అట్టేపెట్టనందుకు వళ్ళుమండిపోయింది తనకి – జలగకి రక్తం కావాలి, ఎవరిదైనా ఫరవాలేదు – అనుకున్నాడు.

వూళ్ళోకి రాగానే, యింటికేనా వెళ్ళకుండా, ఏకాఎకిని భూషణం ఇంటికెళ్లాడు సత్తెయ్య, తలుపుతట్టి భూషణాన్ని లేపాడు.

"భూషణం బయటకొచ్చి యింత చీకటిని వచ్చేవేం? తెల్లారేక రాకపోయావా? యిప్పుడు పళ్ళు తెచ్చినా తెల్లారి తేగాని పట్నాని కెళ్ళవుగా?" అన్నాడు కళ్ళు నులుపుకుంటూ.

"డబ్బు అప్పిచ్చినోళ్ళు యిక్కడుంటే పళ్ళు పట్నాని కెళ్ళడం దేనికి?" – అన్నాడు సత్తెయ్య వెటకారంగా.

భూషణం కాస్త కంగారుతిని, – "ఏమిటి నువ్వనేది?" – అన్నాడు.

"ఉన్నమాటే – అప్పు నివ్విచ్చి మధ్య చెల్లెలి నెందుకు అడ్డెట్టుకోడం? అక్కడికి నువ్వు ధర్మరాజులా అగుపించాలి, అంతేకదూ. ఆ ధర్మరాజుది మాత్రం తక్కువే ముందిలే? తోటి తమ్ములున్నారు, పెళ్ళాంవుంది, రాజ్యవే, ప్రజలది అనేనా ఆలోచించకుండా సొంతంలా జూదం ఆడేశాడు, అన్నమాట ప్రకారం తను చేసిన నేరానికి తమ్ముళ్ళని, తల్లిని, పెళ్ళాన్ని అడవులంట తిప్పి ధర్మరాజయ్యాడు; పెద్దాడ్ననిపించుకున్నాడు."

"ఈ భారతం అంతా ఎందుకులేగాని, నువ్వు చిరాగ్గా వున్నట్టున్నావు. పొద్దున్నే రా మాట్లాడదాం?" అని లోపలికి పోబోయాడు భూషణం.

"నాకేం చిరాగ్గా లేదు. వినాల్సిన మాటలు నాలుగూ వినే పడుకో. యీ సొమ్ము నీదంటే – యింత వడ్డీ, యీ పళ్ళూ నీకివ్వనని భయమా నీకు? పోనీ నా సంగతి సరే నేను పరాయివాడిని, సొంత చెల్లెలుకి కూడా యిలాగే వడ్డీకట్టి పళ్ళడుగుతావా? ఛీ. నీదీ ఓ బతుకేనా? బతికావు లుచ్చాబతుకు నమ్మినాళ్ళని, మంచాళ్ళని జలగలా పీల్చుకుతిని నువ్వేం బాగుపడతావ్? నేను నిజాయితీ అయినవాడిని పత్రం లేకుండా అప్పు ఇచ్చావు. యిప్పుడు నేనివ్వక్కర్లే అంటే నువ్వు చేసేదేమిటి! నోరూనెత్తి బాదుకుంటావు. అంతేగా? బతికావు బతుకు. ఛీ" అని తుపుక్కున ఊసి యింటికొచ్చేశాడు సత్తెయ్య.

భూషణం ఒక్క క్షణం నిశ్చేష్టుడై పోయాడు నోట మాటరాలేదు. ఆడిన నాటకం బయటపడిపోయినందుకు తబ్బిబ్బయ్యాడు. తనకి వూహతెలిసిన్నాటి నుంచి యింతవరకూ ఎవ్వరూ యిన్నిమాట లనలేదు తనని. గౌరవం పొందడమే గాని అగౌరవింపబడి ఎరగడు తను. చాటున ఎవరెట్లా ఏడిశారో తన కనవసరం. జరిగిన అవమానం చీకట్లోనే అయినా, తలచుకొనేకొద్దీ వళ్లు కంపరమెత్తి పోతోందతనికి. "యింతకింత పగ తీర్చుకోవాలి, ఈ బాకీ ఈ వడ్డీమీద యిప్పుడు కాదుకదా మరో జన్మెత్తినా తీర్చలేడు వీడు. అయితే రాతమూలకంగా యేంలేదు. కాబట్టి తప్పుకుపోతాడా అన్నదే అనుమానం. సరే, తెల్లవారనీ వీడిసంగతి చూస్తాను. ఊరంతా నా వెనకుందిగాని, ఈ హరిచ్చంద్రుడి వెనకలేదు. ప్రెసిడెంటు, మునసబు, మెంబర్లు, చిన్నా పెద్ద అంతా నాకు బాకీపడి, గుప్పెట్లో వున్నవాళ్ళే. వాళ్ళందరిముందు వీడ్ని నిలేసి వీడి పరువుతీసి, పత్రం రాయించి వీడి సంగతి తేలుస్తాను. ఈ వూళ్ళోనే వీడ్ని కూలిపనికి పంపించకపోతే నేను భూషణాన్నే కాదు" అని తనలో తానే ప్రతిజ్ఞలు చేసుకున్నాడు.

యింక అతనికి నిద్ర పట్టలేదు. మర్నాడుకూడా ఎందుకనో ఏమీ నిర్ణయించుకోలేక వూరుకున్నాడు. ఆ రెండు రోజులూ పిచ్చెక్కినవాడిలా వుండిపోయాడు భూషణం.

మూడవరోజు, తెగించి పంచాయితీ ఆఫీసు దగ్గరకెళ్ళి ప్రెసిడెంటుతోటి,

మునసబు కరణాలతోటి, యితర పెద్దలతోటి విషయాన్ని అందంగా చెప్పి, తగువు పెట్టాడు.

పెద్దలంతా సాటి పెద్దమనిషి గోదువిని, జాలిపడి గ్రామ నౌకరుచేత సత్తెయ్యకు కబురంపారు, యీలోగా జనం క్రమేణా తగవు అనేసరికి సరదాగా కాలక్షేపంకోసం, అందులోనూ సత్తెయ్యలాంటి పెద్దమనిషికి, భూషణానికి మధ్య తగవని, ఆఫీసు దగ్గరికి ఎక్కువగా చేరారు.

సత్తెయ్యకోసం వెళ్ళిన నౌకరు తిరిగివచ్చి "పట్నం నుంచి యిప్పుడే వచ్చారటండి. కూసేపట్లో వత్తానన్నారండి" అని చెప్పాడు.

సత్తెయ్య ఓ గంట తరువాత కాని రాలేదు. వచ్చీ రాగానే 'పట్నం నుంచి రాగానే నౌకరు వచ్చాడు. కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొని భోంచేసి రావడం కాస్త ఆలశ్యం అయింది. యింతకీ ఏమిటి సంగతి?' అన్నాడు ప్రెసిడెంటు నుద్దేశించి సత్తెయ్య.

"మరేంలేదు సత్తెయ్యా! మన భూషణం – నువ్వు నాలుగువేల రూపాయలు బాకీ వున్నావు, ఎన్నిసార్లడిగినా యివ్వడంలేదు పిలిపించి అడగమన్నాడు" అన్నాడు ప్రెసిడెంటు.

"మీ అమ్మాయి పెండ్లికని తీసుకున్నావంటున్నాడు" అన్నాడు మునసబు.

"ఓరోజు ఆలశ్యం కావచ్చుగాని, యివ్వాల్సింటె అన్నమాట ప్రకారం యిచ్చేస్తాడు సత్తెయ్య – అన్నాం అనుకో" అన్నాడు కరణం.

అంతా విని, "అంతేనాండి?" అన్నాడు సత్తెయ్య.

"అంతే–" అన్నాడు ప్రెసిడెంటు,

"అయితే నా మనవి కూడా వినండి పెద్దలంతా. నేనీ వూరికి కొత్తకాదు. మా తాతలనాటినుంచీ యీ వూళ్ళో బతికినవాళ్ళమే. మా వంశం సంగతి మీ కందరికి తెలుసు. మా తాతనాడు పదెకరాలుంటే నాదగర కొచ్చేసరికి రెండెకరాలయ్యింది. మా తాతకి మా నాన్నొక్కడు. మా నాన్నకి నేనొక్కడ్నీ. అయినా భూమి యిలా తరిగిపోయిందంటే కారణం మాట నిలుపుకోడంకోసం, పరువు నిలుపుకోడంకోసం, ఆస్తిని లెక్కచెయ్యకపోవడమేనని మీ కందరికి తెలుసు. అందుకే ఆస్తి తరిగినా మా వంశానికి పరువు పెరుగుతూనే వచ్చింది. యింతవరకూ మా పెద్దలుకాని, నేనుకాని భూమిపన్ను రూపాయికూడా బకాయి పెట్టలేదని మునసబు కరణాలకి తెలుసు – పంచాయితి బోర్డుకికూడ ఎన్నడూ పైసా కూడ ఏ పన్ను బకాయి పెట్టెరగను. యీ వూళ్ళో ఎవర్నీ యింతవరకు దేనికి అప్పు అడిగెరగను. పదేళ్ళక్రితం నా పెద్దకూతురు పెళ్ళయింది. అనాడు అప్పు చెయ్యలేదు. పదేళ్ళ తరువాత మళ్ళీ యీ యేడు మా చిన్నమ్మాయి పెళ్ళయింది. యీపెళ్ళికి అప్పుచేసానని భూషణం అంటూన్నాడని మీరంతా అంటున్నారు. మీలో చాలామంది భూషణం దగ్గర అప్పుచేసే వుండొచ్చు. భూషణం డబ్బున్నవాడే కావచ్చు అంతమాత్రంచేత నేనూ అప్పుచేసేనని మీరంతా అంటే నాకున్న రెండెకరాలలో ఓ ఎకరం తెగనమ్మి మీ ముందు డబ్బు గుమ్మరిస్తాను. ఎన్నడూ దేనికీ ఎవరినీ అడగనివాడ్ని అప్పు చేశానని మీరంతా నమ్మితే నేను దేనికైనా సిద్ధమే?"

"మేమంతా నమ్మటం సంగతి కాదయ్యా! నీ నిజాయితీ సంగతి మాకు తెలియందా? యింతకీ నువ్వు యివ్వాలా అక్కర్లేదా అని అడుగుతున్నాం?" అన్నాడు మునసబు.

"అయితే నేనబద్ధమాడతానా?" అని తోక తొక్కిన తాచులా లేచాడు భూషణం.

"అని ఎవరన్నారయ్యా? తగవు అన్నప్పుడు రెండు పక్కలా విని తీర్పు చెప్పాలిగాని ఓ పక్క చెప్పినదాని ప్రకారం చెబితే ఎలాగయ్యా?" అన్నాడు కరణం.

కావలిస్తే పంతులుని అడగండి – అన్నాడు భూషణం.

"పంతులు సాక్ష్యం నమ్మాలంటే, ఓ ఏడాదిపాటు నీ దగ్గరనుంచి గుమస్తాగా తీసేసి తరువాత చెప్పమను ఏ సాక్ష్యమైనా" అన్నాడు సత్తెయ్య.

ఆ మాట నిజమే. యింట్లో వాళ్ళ సాక్ష్యానికి, పనివాళ్ళ సాక్ష్యానికి అంత విలువ కోర్టులోనూ ఉండదు – అన్నాడు కరణం.

ఔను! కోర్టంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. మమ్మల్ని యిలా యిరకాటంలో పెట్టకపోతే రాని బాకీలన్నింటికి మల్లేనే యీ బాకీని కోర్టుకి తీసుకుపోబోయావా భూషణం. కింద కోర్టు నుంచి హైకోర్టు దాకా నీకు కొట్టిన పిండేగదా అన్నాడు మునసబు, పెద్ద హితవుకోరి సలహాయిచ్చినట్టు.

"ఏం పట్టుకుని వెళ్ళమంటావు కోర్టుకి."

"అంటే?" అన్నాడు ప్రెసిడెంటు.

"ఏ పత్రం పాడూ రాయించుకోలేదు కాబట్టే మీ వెంట పడాల్సి వచ్చింది" – అన్నాడు భూషణం.

"పత్రంలేకుండా నువ్వు అప్పు యిచ్చేవా!" అన్నాడు మునసబు నమ్మలేనట్లు.

"ఆc, యిచ్చాను. సత్తెయ్య మీ అందరిలాంటివాడూ కాదని యిచ్చాను" – అన్నాడు కసిగా భూషణం.

"కాదులే. పత్రంవుంటే పత్రంలో ఎంతుందో అంతే పుచ్చుకోవాలి, పత్రం లేకపోతే తగువు సెప్పేవోళ్ళు మనోళ్ళే గాబట్టి ఎంత వీలైతే అంతా పుచ్చుకోవచ్చని రాయించుకుని వుండవు పత్రం" – అన్నాడు ఓడిపోయిన పంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంటు.

జనం గొల్లుమని నవ్వా రొక్కసారి.

దాంతో ప్రెసిడెంటుకి కోపం వచ్చింది. పత్రం లేంది మేcవేమీ చెయ్యలేం భూషణం – అన్నాడు.

యింతకంటె మీరు చెయ్యగలరని నేనూ అనుకోలేదు, అని లేచి విసురుగా వెళ్ళిపోయాడు భూషణం. పంతులు తోకలా వెంబడించాడు. లౌకికం! తెలివి ఓడిపోడంతో వుడుకుమోత్తనం విజృంభించింది. భూషణం గుండెల్లో పగ అడ్డుదారులు వెదుకుతోంది. కుప్పకి నిప్పంటించడం, చాటుగా కిరాయి రౌడీలచేత తన్నించడం, పంటచేను రాత్రికి రాత్రి కోయించేయడం, ఏదో కేసులో యిరికించడం లాంటి – ఆలోచనలు మెదడునిండా తుట్టలు తుట్టలుగా అలుముకుంటున్నాయి భూషణానికి.

భూషణం, పంతులు యిల్లు చేరుకున్నారు. "ఆ వెధవ యీగని మనవనుకుంటే, బల్లిలా మీదపడి సాలి పురుగునే తినెయ్యాలని చూశాడు." అన్నాడు పంతులు పెద్ద తెలివి వుపయోగించి. "ఛీ నోర్మూయ్. నన్ను సాలిపురుగంటావు! యే పులితోటో సింహంతోటో పోల్చక, అసలు నాకెదురుగా కనపడకు. ఫో అవతలికి," అని కసిరాడు భూషణం. పంతులు వాతావరణం బాగా లేదని జారుకున్నాడు.

భూషణం వంటరిగా హాల్లో కుర్చీలో పడుకుని వ్యూహాలు పన్నుతున్నాడు. గుండెలు మండుతున్నాయి. కళ్ళెర్రబడ్డాయి. కాని ఓ నిర్ణయానికి దేనికీ రాలేక పోతున్నాడు.

యింతలో లోపల్నించి అతని భార్య వచ్చి, "ఏమిటి అంత తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నారు. యిదిగో లెక్క చూసుకోండి." అని డబ్బు కట్టలుపట్టుకొచ్చి అతని వళ్ళో పడేసింది.

ఎక్కడిదీ?

మీరు బయటకు వెళ్ళగానే సత్తెయ్య వచ్చి యిచ్చి వెళ్ళాడు. అబద్ధానికి ఆడితప్పినదానికి, వడ్డీపళ్ళు చెల్లని చెప్పమన్నాడు. అని లోపలికెళ్ళింది ఆమె.

క్షణం క్రితంవరకూ మనుషులంతా దొంగలే అనుకున్న భూషణం - యీ సంఘటన జరిగిన తరువాత తన అభిప్రాయాన్ని మళ్ళీ మొదటినుంచీ పరిశీలించాల్సి వచ్చింది.

★ ★ ★